

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Etenduskunstide osakond

Tantsukunsti õppekava

Mari-Liis Tali

**ISIKLIKU ÕPPEPLAANI LOOMINE I KOOLIASTME
KOHUSTUSLIKE TANTSUTUNDIDE LÄBI VIIMISEKS. KOLME
AASTA KOGEMUS ÜLDHARIDUSKOOLI
RAHVATANTSUÕPETAJANA**

Loov-praktiline lõputöö

Juhendaja: Kai Valtna, vMA

Kaitsmisele lubatud:.....

(juhendaja allkiri)

Viljandi 2020

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	3
1. MINU KOGEMUS	5
1.1 Esimene aasta.....	5
1.2 Teine aasta	8
1.3 Kolmas aasta	9
2. RAPLA KESKLINNA KOOL	12
2.1 Tantsu teekond huviringist õppekavasse	12
2.2 Õppekava	13
2.2.1 Kehaline kasvatus	16
3 ISIKLIK PROGRAMM.....	19
3.1 I klass	19
3.2 II klass.....	22
3.2.1 Tantsu mõistest ja kasutusest koolisüsteemis	23
3.2.2 Tunnisisu ja eesmärgid	25
3.3 III klass	27
3.3.1 Koreograafia mõistest ja kasutamisest koolisüsteemis.....	27
3.3.2 Tunnisisu ja eesmärgid	29
KOKKUVÕTE	32
KASUTATUD ALLIKAD	33
SUMMARY	35
LISA 1.....	37
LISA 2.....	38

SISSEJUHATUS

Töö peamine eesmärk on luua isiklik õppeprogramm üldhariduskooli I kooliastmele tantsuõppe paremaks läbi viimiseks, olgu selleks kehalise kasvatuse raamistik või lihtsalt kohustuslik tantsutund. Idee tuleneb minu kogemusest üldhariduskoolis 1.-3. klassi õpilastele tantsutundide andmisel, mis kooli õppekava ning nägemuse kontekstis minu jaoks ühel hetkel enam ei toiminud, põhjustades rahulolematust nii õpilastes kui minus õpetajana. Tuginen Rapla Kesklinna koolis töötatud ajale vahemikus 2017-2020, mil mind palgati nimetatud asutuse poolt õpetama kehalise kasvatuse all olevaid kohustuslikke rahvatantsutunde.

Peale kolme aastat tundide läbiviimist oli tantsurõõmu edasikandmisest tekkinud raske kohustus, mis mõjutas tundide kvaliteeti ja laste meeleolu. Rapla Kesklinna kooli õppekava kätkes endas tantsulise liikumise all suuremas osas rahvatantsu, mis kõigile ei pruugi meeldida, ning paneb lapsed suuresti olukorda, kus tuleb selgeks õppida palju erinevaid tantse ja samme, mis nõuavad distsipliini ja pidevat harjutamist. Omaette pinge lisas esinemiste nõue. Kahjuks annab see vähe ruumi loovusele.

Ma ei väida, et rahvatantsu ei ole võimalik lastele loomingulisemalt õpetada, kuid kui tundi saadab ka väline surve saada lühikese ajaga lapsed lavale esinema, saab eesmärgiks valmisprodukti tootmine, mitte tantsuline katsetamine ja lapse individuaalne areng. Süsteemis oli viga sees, mis minu jaoks kogu õpetamise protsessi ebameeldivaks muutis ning tekitas küsimuse praeguse tantsutunni vajalikkuses. Seisus, kus laste ainus võimalus liikuda ning end väljendada oligi kord nädalas 45min tantsutundi oli neid võimatu järjekordsesse süsteemi asetada. Suures plaanis leian, et see ei peakski olema antud tunni eesmärk.

Sellest olukorrast tekkis mul kaks küsimust, millele tööd kirjutades toetun. Esiteks, milline võiks olla tantsulise liikumise tund algklassilastele üldhariduskoolis ning kuidas ühildada enda eesmäärke kooli soovidega tervikliku tantsuõppe sisu loomisel?

Uurimisküsimustele vastuste leidmiseks analüüsin esmalt enda kolme aasta kogemust ning erinevate valikute langetamise põhjuseid. Seejärel kirjutan lahti kooli eesmärgid, soovid ning nõuded tuginedes kooli enda õppekavale ja intervjuule Rapla Keslinna kooli õppealajuhatajaga. Töö viimases osas kirjutan lahti uue õppeprogrammi loomise alused ning sisu, sidudes seda teoreetilise materjali, kooli nägemuse ning minu enda kogemuste ja eesmärkidega õpetajana.

1. MINU KOGEMUS

Töö kirjutamisel tuginen suures osas kogemustele ja teadmistele, mille sain Rapla Kesklinna koolis töötades aastatel 2017-2020. Kolme aastaga toimus areng õpetajana ning algselt seatud eesmärgid ning tunnisisu ei toiminud minu jaoks enam kolmandal aastal. Antud koolis oli tantsuõpetuse fookusesse võetud rahvatantsu õpetamine. Eesmärk oli lastele anda baasteadmised lihtsamatest põhisammudest ning pärimuslikest ja lastetantsudest, sooviti näha esinemisi.

Algul ei olnud mul koolipoolsete soovidega probleeme, kuid ise õpetajana arenedes muutusid ka eesmärgid, mida tahan lastega saavutada. Oluliseks muutus just tantsurõõmu andmine ja nende enda loovuse ergutamine. Sain aru, et on paremaid viise tunde üles ehitada ja õpieesmärkideni jõuda. Rahvatants võib olla üks vahenditest, kuid leidsin, et see ei tohiks olla kõige suurema kaaluga. Selleks, et konteksti rohkem avada, analüüsin esmalt enda arengut ning kogemust kolme aasta vältel Rapla Kesklinna koolis, püüdes samal ajal aru saada, millest minu valikud ja otsused olid tingitud.

1.1 Esimene aasta

Asusin Rapla Kesklinna kooli (tol ajal Rapla Ühisgümnaasiumisse) tööle 2017. aasta sügisel. Mind kutsus tunde andma kooli eelmine direktor Imbi Kalberg, kuna tolle hetkeni ametis olnud õpetaja ei soovinud enam nii suurt töökoormust. 2017. aastal toimusid Rapla Kesklinna koolis rahvatantsutunnid 1.-3. klassile, mis olid kõigile õpilastele kohustuslikud ning õppekavas olid need paigutatud kehalise kasvatus tunni alla. Kuna ka riiklik õppekava sisaldab kehalise kasvatus all tantsulise liikumise tunde ei tekkinud sellest probleemi. Minu

tööle asumise ajaks oli tantsutund 1.-3. klassile koolis toiminud ligi viis aastat ning selle lisandumist Rapla Kesklinna kooli õppekavasse vaatlen lähemalt töö teises peatükis.

Lisaks aastaringsetele kohustuslikele tundidele tegutsesid koolis huviringina ka rahvatantsurühmad, mille tegevuse algus jääb mitmekümnete aastate taha. Rahvatantsutraditsioon on koolis pikaajaline ning nüüd oli selle õppimiseks loodud mitmeid väljundeid. Minu anda jäid 2017/2018 õppeaastal tunniplaani kuuluvad rahvatantsutunnid ning eelmise õpetaja kanda jäid antud õppeaastast vaid ringide juhendamised.

Selleks, et aru saada miks oli antud tunni väljundiks tol hetkel rahvatants, tuleb vaadelda kahte tegurit. Esiteks mängis selles rolli direktori nägemus rahvatantsu positsioonist Rapla Ühisgümnaasiumis (nüüd Rapla Kesklinna kool) ning minu varasem kogemus ja tantsuline haridus.

Esmalt tutvustan direktori nägemust ning eesmärke. Kohtumisel tulevase tööandjaga sain aru, et tal on koolijuhina kindel visioon ja selles on koht ka huvihariduse edendamiseks ning õpilaste seas rahvatantsu populariseerimiseks. Direktori sooviks oli näha enda koolis igas vanuserühmas toimivat rahvatantsurühma (1.-3. klass, 4.-6. klass, 7.-9. klass ja gümnaasiumiaste ehk C rühm) ning nende aktiivset osavõttu nii kohalikel kui üleriigilistel tantsupidudel ja teistel tantsuga seotud üritustel. Sealhulgas oli oma koht tantsijatel ka kooliürituste esinemiskavades. Selle saavutamiseks nägi ta abi I kooliastme tantsutundidest, mis võiks oma loomult lastes tantsupisikut tekitada ning samuti anda algtaseme rahvatantsule omastest põhisammudest ja lihtsamatest tantsudest. Ideaalis oleks tantsutunde ning rühmi juhendanud sama õpetaja, kuid üliõpilasena ei saanud mina nii suurt koormust kohe võtta. Seetõttu sai koormus jagatud kahe õpetaja vahel.

Tantsu õpetamine kirjeldatud viisil on tagantjärele vaadates kitsendustega ning suunab tulemuste saavutamisele, olgu selleks esinemiskavade lihvimine või põhisammude ning tantsuvõtete harjutamine võimalikult hea taseme saavutamiseks. Algul ei näinud ma rahvatantsule keskendumises ega esinemisnõudes ohumärke ega teatud piiratust. Hiljem tekkisid esinemiseks ettevalmistumisel pinged, ning tantsurõõm kadus. Siiski tundus, et kooli juhtkond, õpetajad ja lapsevanemad olid rahul. Näiteks tean, et ühe klassi lapsevanem oli mures, et ega rahvatants õpetaja muutusega ära kao. Ka klassijuhatajad soovisid enda õpilasi laval esinemas näha ning luuletustele ja lauludele oli kontsertkavas tantsude esitamine heaks vahelduseks.

Millest tulenes soov just rahvatantsu paremale tasemele viia, ma ei tea, võin vaid oletada. Ilmselt sooviti jätkata kooli traditsioonidega ning olla ka teiste Rapla koolide seas konkurentsiasuna kuna kooli tasemel tegeletakse eelkõige just rahvatantsuga. Soovides õppida teisi stiile, tuleb liituda tantsukooli(de)ga, mis seisavad üldhariduskoolidest eraldi. Tantsupidudel käimiseks ning rahvatantsu õppimiseks, leiab sobiva huviringi koolist.

Teise tegurina mängis tol hetkel rahvatantsu õpetamise kasuks rolli minu enda varasem kogemus. Enne Viljandi Kultuuriakadeemiasse õppima asumist olin tegeleenud seitse aastat võistlustantsuga ja kolm aastat rahvatantsuga. Aasta aega Viljandis õppimist oli tööle asumise hetkeks minu arusaama tantsust märgatavalt suurendanud, kuid kokkupuuted loovtantsu või improvisatsiooniga siiski väga väikesed. Lisaks oli õpetamiskogemus antud hetkel pea nullilähedane ning tundsin end rahvatantsu õpetamisel mugavamalt ja pädevamalt. Samuti oli mu enda huvi suunatud rahvatantsu õpetamisele, ning kuna see langes kokku direktori nägemusega, ei tekkinud mul soovi tunni sisu muuta või teistmoodi üles ehitada.

Vaadates tagasi enda õpetajatööle ning esimesel aastal tekkinud küsimustele ja probleemkohtadele, ei olnud kevadeks kadunud soov täita laste tantsutunde rahvatantsulise ning pärimusliku sisuga. Esimese aasta lõpuks tekkinud küsimused ja probleemkohad olid seotud minu enda tunnis olekuga ning materjali edasi andmisega. Esimesel aastal tegelesin küsimustega kuidas olla enesekindlam? Kuidas anda juhiseid selgelt ja konkreetselt, et lapsed ei peaks liiga kaua olema paigal ja samas saaksid ülesandest aru? Õppisin tunde sisuliselt ja mahuliselt paremini planeerima ja erinevaid mooduseid leidma. Siiski oli ka aasta lõpus küsimus, kuidas tundide sisu lastele veelgi huvitavamaks muuta ning kuidas neile parim töö ja lõbu vahekord tunnis tagada.

Minu eesmärk ei olnud kunagi tantsutunnis tegeleda rividrilliga ega range korra loomisega. Tahtsin lastele anda võimalust liikuda ning klassiruumikontekstist laua tagant välja tulla. Tunnid jäid sisult rohkem rahvatantsu põhisammudele ning kergematele pärimustantsudele suunatuks, kuid võtsin aega ka keha üldise koordineerimise arendamiseks ning mängurõõmu pakkumiseks. Oli tunde, mis kulgesid kiirelt ja sujuvalt ning tunde, kus tegelesin rohkem probleemide lahendamise kui tunni sisuga. Leidus lapsi, keda tants ei huvitanud ning lapsi, kes tegid kõike rõõmuga kaasa. Analüüsisin ennast peale igat tundi ning proovisin leida paremaid lahendusi. Mõeldes, miks tund ei läinud nii, kui oleks pidanud, või lapsed jäid tunnis pigem passiivseks, leidsin vigu endas.

Esimese aasta lõpuks oli minu fookus endiselt rahvatantsu õpetamisel ja tegelesin erinevate meetodite ning võtete analüüsimisega, et rahvatantsutunde selgemalt ja enesekindlamalt anda. Põhirõhk oli minu arengukohtadel õpetajana, kuid tol hetkel ei näinud ma põhjust tunnisisu muutmiseks. Küsimus ei olnud selles mida õpetada, vaid kuidas õpetada.

1.2 Teine aasta

Minu teisel tööaastal oli Rapla Ühisgümnaasiumist saanud Rapla Kesklinna kool, kuna riigigümnaasiumi tekkega muutusid olemasolevad gümnaasiumid 2018. aasta sügisest põhikoolideks. Veel oli Rapla Kesklinna koolis toimunud vahetus juhtkonnas ning tööle oli asunud uus direktor. Lisaks eelpool nimetatud muutustele, oli minu teine tööaasta erinev ka selle poolest, et asusin tööle paar kuud peale kooli algust, ning tunnid toimusid vaid 1.-2. klassini. Kuna minu tunniplaan ei võimaldanud sügisel kohe naasta, jätkas tundide andmisega enne mind tööl olnud õpetaja, kuid tervislikel põhjustel pidi ta koormust vähendama ning leidsin võimaluse tema asemel tunde läbi viia.

Esimese aasta lõpus teadsin, mida endas õpetajana arendada, ning olin veendumusel, et tahan jätkata rahvatantsu õpetamisega. Kuna õpilased olid alustanud õppeaastat rahvatantsuga ning minu peas olid eelmise juhi visioonid ja eesmärgid, tegutsesin esimese aasta süsteemis, üritades enda vigu parandada ning lastele põnevaid tunde pakkuda. Tol hetkel ei tekkinud minu peas võrdusmärki uue juhi ning uue nägemuse ega uue juhi ja vabaduse vahel täita tund teise sisuga. Ainus konkreetne signaal oli see, et lastelt oodatakse kooli sündmustel esinemisi, mis minu kui noore õpetaja jaoks oli piisav märguanne, et ootustes ei ole midagi muutunud. Tagantjärele ei saa muidugi väita, et sellest oleks tekkinud probleem, kui oleksin lahendanud tunnisisu ja ka esinemise teisiti.

Jätkasin peamiselt rahvatantsu õpetamisega ning keskendusin seejuures ka piisavalt erinevatele tantsudele, et vajadusel oleks midagi, millega esineda. Kevade poole hakkasin lastega katsetama teisi harjutusi ning vähendasin tunnis rahvatantsu osakaalu, võimaldades õpilastel endale meelepärasemalt liikuda. Kasutasin tantsumänge erinevate aja, ruumi ja keha liikumiste katsetamiseks ning lasin lastel ise liikumisi mõelda ja omavahel siduda.

Rahvatants jäi kõige selle kõrvale alles, kuid minu jaoks hakkas kaduma kindel suund. Nägin, et puhtalt rahvatantsu baasil edasi liikudes ei suuda ma lastele endile loomisvabadust piisavalt pakkuda. Samas on raske ühe tunniga nädalas saavutada Rapla Kesklinna koolis rahvatantsuga seotud eesmärke, samal ajal rohkem loovtantsul ning mängul põhinevat protsessi läbi viies.

Kuna minul ei olnud seost huviringi rühmade tööga, ei motiveerinud mind esimesel aastal saadud visioon tunni ja ringi omavahelisest koostööst. Samuti nägin, et lastele pakub mäng ja omalooming rohkem huvi kui erinevate põhisammude- ning tantsude õppimine. Huvitusin loovtantsulisest lähenemisest üha rohkem ning leidsin sealt võimalusi ajal, mil rahvatants oli mu õpetajana „kasti“ asetanud. Ma ei taha väita, et rahvatantsuga ei saa loomingulist lähenemist rakendada. Isiklikult olid tol hetkel väline esinemissurve ja esimese aasta algul kehtestatud ootused tekitanud tootmispõhimõtte ning sellest väljatulekuks oli vaja sisulist muutust.

Teise aasta lõpus kerkis esile küsimus rahvatantsu eesmärgipärasuses kohustuslike tundide läbiviimisel. Mõtlesin, et kui minu hetkeline eesmärk on ainult kohustusliku tunni läbiviimine, sest ringe juhendab teine õpetaja ja tema nõudmistest ja tunnisist puudub mul ülevaade, siis kas rahvatants peaks olema eesmärk omaette. Ma ei näinud kohustuslikus tantsutunnis enam tuge huviringi töö tõhustamiseks ning sain teise aasta lõpus aru, et tantsutunni sisu võiks olla laiem kui ainult rahvatantsule omased liikumised. Küsimus ei olnud vaid sisu paremas edasi andmises, vaid selle sobivuses ja eesmärgipärasuses.

1.3 Kolmas aasta

Kolmandat aastat alustades oli minu peamiseks fookuseks mõelda, kuidas tantsutundidega jätkata. Eelmisel kevadel tekkinud küsimus, kas rahvatants on parim viis just kohustuslike tantsutundide läbiviimiseks, ei olnud kadunud ning kerkis sügisel taas esile. Ühest küljest olin tööle võetud rahvatantsuõpetajana, samas ei teadnud ma uue direktori nõudeid tantsutunnile, kui tal neid üldse oli. Ma ei saanud ega julgenud täielikult eirata ka kooli õppekava, kus esimese kooliastme tantsutunnid on rahvatantsule baseeruvad. Sügisel ei teadnud ma ka seda, kas lapsi aasta jooksul mõni esinemine ees ootab.

Algul ma rahvatantsu kõrvale ei lükanud, kuid tegelesin tundides rohkem üldiste koordineerimise ja rütmite arendavate harjutustega. Veel andsin lastele ülesandeid loovaks liikumiseks ja ise katsetamiseks, tegelesime põgusalt ruumi, tempode ning erinevate kehaosade liigutamise ja uute võimaluste leidmisega. Peamine eesmärk oli nende ülesannetega rohkem vaheldust pakkuda ning keha võimalikult erinevalt liikuma panna. Otsene seos rahvatantsuga tol hetkel puudus, kuid nüüd tagasi mõeldes saaks teemasid hästi ka rahvatantsuelementidega siduda. Veel said pea iga tunni osaks mängud, mille peamine eesmärk oli koostöö arendamine ja rahumeelne kompromisside leidmine. Rahvatantsu poolelt tegelesin lihtsamate põhisammude ning tantsudega, kuid väiksemas mahus kui eelnevatel aastatel.

Suurem pinge lastega tunde tehes tekkis siis, kui sain teada, et teistelt klassidelt oodatakse esinemist jõulupeol ning esimestelt klassidelt kevadel. Kuna esimeste klasside esinemine oli alles kaugel tulevikus, ei kiirustanud ma nendega ainult rahvatantsu tegema, kuigi hakkasin õppima tantse, et varakult lavavalmis olla. Esinemiskorralduseta ei oleks ma seda sügisel plaani võtnud. Teiste klassidega oli aga kiire ning olin hetkega lastele tantse õpetamas ning nendega põhisamme ja ringi hoidmist treenimas. Olin olukorras, kus pidin tegema midagi, mida ma ei soovinud, ning see tekitas pinget nii minus kui lastes. Tantsurõõmu säilitamiseks oleksin võinud esinemise ka teisiti lahendada, kuid antud hetkel ei olnud mul selleks piisavalt julgust ega aega, et lastega omaloomingulist protsessi läbi viia ning esinemiskava luua.

Alates jaanuarist lükkasin rahvatantsu mõneks ajaks kõrvale ning katsetasin loovmängu ning -tantsuga, et lastes uuesti huvi äratada. Enamasti tulid lapsed ülesannetega kaasa, kuigi oli ka neid, kelle tähelepanu köitsid tunnivälised tegevused. Oli tunde, mis toimisid paremini ning tunde, kus tuli tegeleda rohkem probleemide lahendamise ja tantsuliste ja mänguliste tegevustega. Tundidega jätkates sain aru, et katsetused on toredad, kuid vaja on ka selget eesmärki ning konkreetset õppeplaani, mille alusel tunde planeerida. Lisaks tekkis küsimus, kas jätkata rahvatantsuga, põimides seda mängude ning laste enda loovust rakendavate praktikatega, või lükata rahvatants ja ka kõik teised stiilid kõrvale, ning leida tantsuõppe paremaks läbi viimiseks uued alused.

Korralik plaan, mille alusel töötada, aitab enda tegevust õpetajana paremini eesmärgistada ning tunde planeerida ja samal ajal enda tegevust juhtkonnaga kooskõlastada. Eriti oluline on see juhul, kui soovin õpetajana tundide sisu täielikult uutele alustele viia.

Kool allub riiklikule õppekavale, millele tuginedes luuakse enda õppekava. Igal koolil on võimalus teha kitsendusi ning lisada enda kooli nägu. Riiklike ainekavade alusel määratakse ka kooli ainete sisu tingimusega, et riikliku õppekava ning ainekavade pädevused ja eesmärgid saavad täidetud. Tegu on plaaniga, mille alusel koolis õpet korraldatakse, ning sinna kirja pandud oskused ja pädevused peab laps koolis omandama. (Jõgis, lisa 2). Enda uute eesmärkide ja plaani kirja panemine aitab seda paremini juhtkonnale tutvustada ning vajadusel saab selle järgi ka kooli õppekavas muudatusi teha. Sel juhul oleksid nii lapsevanemad, kool kui õpetaja ühisel arusaamal ning probleeme ei tohiks õppesisu koha pealt tekkida.

Kolme aastaga tegin õpetajana läbi teatud arenguetapi ning olen nüüd jõudnud punkti, kus algsed visioonid ja eesmärgid on muutunud. Hetkel tunnen, et vaja oleks ka muutust tunnisus. Alustades küsimusest, kuidas tunde professionaalselt ja lastele mõistetavalt edasi anda, jõudsin kolme aastaga punkti, kus analüüsisin õppesisu eesmärgipärasust ning koolipoolsete ootuste mõju tantsutunnile. Alustades rahvatantsu õpetamisega ja esinemisteks ettevalmistamisega, täitsin välist vormi, kuid tantsule omane loominguline sisu praktiliselt kadus. Teise aasta lõpul ning kolmandal aastal hakkasin tundides rohkem mängu ja loovtantsu harjutustega tegelema, lükates rahvatantsu tahaplaanile. Kuna mõlemad meetodid eksisteerisid tundides kõrvuti, kuid üksteisega seoseid loomata, sain aru, et tantsutunni sisuline pool on vaja ümber mõtestada.

Õppe muutmist ei saa ma teha täies mahus omavoliliselt, kuna minu tund on üks osa kooli tervikplaanist. Selleks, et Rapla Kesklinna kooli juhtkonnale enda ideid ja muutusi esitada, olen otsustanud selle tööga jõuda õppeplaani koostamiseni enda tundide andmiseks I kooliastmes. Tegu ei ole kindlaksmääratud tõega ega ainuvõimalusega, kuid antud plaan annaks võimaluse kooliga uuel alusel arutelu alustada ning enda nägemust paremini presenteerida.

2. RAPLA KESKLINNA KOOL

Rapla Kesklinna kool on pika ajalooga, mille algus ulatub aastasse 1868, kui Raplasse asutati vallakool. Peale mitmete etappide, vormiliste muutuste ja nimede vahetumist oli toleaegsest vallakoolist saanud 1940. aastaks Rapla Keskkool, mis õpilaste arvu suurenedes ning seetõttu ka teise kooli tekkimise järel muutus Rapla I Keskkooliks. Hiljem nimetati kool Rapla Ühisgümnaasiumiks, mis peale 78 aastat gümnaasiumina töötamist muudeti põhikooliks. Põhjuseks oli 2018. aastal avatud riigigümnaasium, mille tulemusena senised kaks gümnaasiumit kadusid ja alles jäid Rapla Kesklinna kool ja Rapla Vesiroosi kool. Koolis on pikalt toimunud ka huvitegevus, mille üheks väljundiks on mitukümmend aastat olnud rahvatantsuring. (Rapla Kesklinna kooli ajalugu 2019).

2.1 Tantsu teekond huviringist õppekavasse

Tuginedes intervjuule Rapla Kesklinna kooli staažika õppealajuhataja Liis Jõgisega, saab väita, et rahvatantsu on koolis harrastatud mitukümmend aastat ning hoolimata populaarsuse tõusudest ja mõõnadest toimetavad rahvatantsurühmad esimesest üheksanda klassini siiani, osaledes edukalt nii riiklikel kui maakondlikel tantsupidudel ja konkurssidel. Aastate vältel on rühmasid juhendanud Tiiu Laurimaa, Malle Kask ning Anne Paluoja, kelle töötamise ajal ka tantsutund kooli õppekavasse kirja pandi.

Pikast rahvatantsutraditsioonist sai tõuke ka selle õppekavasse lisamine I kooliastmele. 2011. aastal muutus põhikooli riiklik õppekava ning samal aastal vahetus Rapla Ühisgümnaasiumis (praegu Rapla Kesklinna kool) direktor, kelleks sai Imbi Kalberg. Varasemalt rütmika nimetust kandnud ning 2011. aastal tantsuliseks liikumiseks muutunud osa õppekavast oli seotud kehalise kasvatuse tunniga ning uue direktori ametisse asumiseni

oli kehalise õpetajal endal vaba voli seda tundides edasi anda. Nüüd loodi 1.-3. klassis ühe kehalise kasvatus tunni asemele tantsutund. (Jõgis, lisa 2).

Õppekavasse sisse viidud muutus kehtestas tantsulise liikumise tundi peamiselt rahvatantsu ning selle elementide kaudu. Peamiseks põhjuseks oli pikaajaline rahvatantsutraditsioon Rapla Kesklinna koolis ning heal tasemel õpetaja olemasolu. Tol ajal juhendas nii rahvatantsurühmasid kui kohustuslikke tantsutunde Anne Paluoja. Koostööd oli tehtud pikemat aega ning tundide andmine huviringe läbi viinud juhendajale oli kooli jaoks igati loogiline samm. Lisaks mängis rolli direktori enda soov näha koolis toimivaid rahvatantsurühmasid. Austus ning usaldus õpetaja vastu oli olemas ning seetõttu sai muutus tehtud. (*ibid.*).

Muutuse algus oli raske ning tekitas eriti kehalise kasvatus õpetajates pahameelt, kuid aja möödudes olukorraga harjuti ning lapsevanematele oli muutus rohkem meeltemööda. Tantsutund andis lastele võimaluse teisiti liikuda, pakkudes vaheldust ning emotsionaalset väljundit. Samuti oli see kasulik rahvatantsurühmade tööle, kuna nii oli võimalik lastesse rahvatantsupisikut süstida ning samuti neile ka baasteadmised edasi anda. Ringi juhendades sai rohkem pöörata tähelepanu tantsudele ja esinemiskavadele, sest põhisammude õppimine ning kehakoordinatsiooni ja rütmitaju arendamine toimus kohustuslikus tantsutunnis. (*ibid.*).

Rahvatantsuõpetaja olemasolu koolis ning direktori enda soov traditsioone jätkata andsid tõuke tantsulise liikumise lisamiseks kooli õppekavasse. I kooliastmes eraldati rahvatantsu tunni jaoks üks kehalise kasvatus tunni, mille eesmärk oli antud stiili algõppe andmine ja keha üldise koordinatsiooni ning rütmitaju parandamine. Uue õpetajana leian oma kogemusele tuginedes, et sisu osas võiks teha laiendusi ning võtta fookusesse erinevate kehakasutusviiside õppimise ning loova eneseväljenduse julgustamise. Rahvatants on vahend pärimuskultuuri mõistmiseks ning tantsupidude traditsiooni tundma õppimiseks, kuid ei peaks moodustama kogu tantsuõpetuse sisu.

2.2 Õppekava

Põhikoolis ja gümnaasiumis reguleerib õppesisu, erinevate ainete mahtu ning haridusega saavutatavaid eesmärke riiklik õppekava, mille alusel koostab iga kool enda

õppekava. Kooli õppekava on *põhikooli õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument, milles kirjeldatakse õppe rõhuasetused ja tegevused õppekava täitmiseks ning seda koostades peetakse silmas kooli ja paikkonna eripära, kooli töötajate, lastevanemate ja õpilaste soove ning kasutatavaid vaimseid ja materiaalseid ressursse* (Põhikooli riiklik õppekava 2011). Kooli õppekava kokkupanekul peaks seaduse järgi olema kaasatud kogu koolipere, õpilased, õpetajad, lapsevanemad ning teised kooli töötajad. (*ibid.*).

Rapla Kesklinna kooli õppekava koosneb üldosast, milles määratakse õpipädevused ning nende saavutamise viisid, ainete mahud, õppimise ja õpetamise põhimõtted ja ainekavadest, kus määratakse ära konkreetse aine sisu ning saavutatavad pädevused ja lõiming teiste ainetega. Peatükis vaatlen lähemalt õppe- ja kasvatuseesmärke ning meetodeid, saavutatavaid pädevusi, valmisolekut õppekava uuendamiseks ning ka kehalise kasvatusa ainekava, kuhu alla tantsutund paigutub.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid ning -põhimõtted koondavad enda alla põhihariduse alusväärtused, kooli õppe- ja kasvatuseesmärgid, pädevused, õppimise käsituse ja õpikeskkonna. Kuna kooli alusväärtustes rõhuti tugevalt õppimisele ja selle väärtustamisele on oluline aru saada, millisel kujul õppimist soodustab Rapla Kesklinna kool. Õppekavasse on see kirja pandud järgmiselt: *Kooli õppekavas käsitatakse õppimist väljundipõhiselt, rõhutades muutusi õpilase või õpilaste rühma käitumisvõimes. Konkreetsemalt tähendab see selliste teadmiste, oskuste, vilumuste, väärtushoiakute ja -hinnangute omandamist, mis on vajalikud igapäevaelus toimetulekuks. Õppimise psühholoogiliseks aluseks on kogemus, mille õpilane omandab vastastikusel toimes füüsilise, vaimse ja sotsiaalse keskkonnaga. Kogemusi omandades muutub õpilase käitumine eesmärgipärasemaks. Õppekeskkond kindlustatakse koolis õppekava alusel toimuva süstemaatilise ja sihipärase õppe- ja kasvatustegevusega ning õppekeskkonnaks on ka kodu ja laiemas elukeskkonnas toimivad mõjutused. Õpilane on õppeprotsessis aktiivne osaleja, kes võtab võimetekohaselt osa oma õppimise eesmärgistamisest, õpib iseseisvalt ja koos kaaslastega, õpib oma kaaslaste ja ennast hindama ning oma õppimist analüüsima ja juhtima. Uute teadmiste omandamisel tugineb õpilane varasematele ning konstrueerib uue teabe põhjal enda teadmised. Omandatud teadmisi rakendatakse uutes olukordades, probleemide lahendamisel, valikute tegemisel, väidete õigsuse üle arutledes, oma seisukohti argumenteerides ning edasiste õpingute käigus. Õppimine on elukestev protsess, milleks vajalikud oskused ja tööharjumused kujunevad põhihariduse omandamise käigus* (Rapla kesklinna kooli õppekava 2019, lk 5). Lisaks peetakse oluliseks pingutust nõudvate ülesannete andmist, et

enda võimeid tajuda ja neid arendada ning hoiakute kujundamist ümbritsevast maailmast aru saamiseks. Võtmeisikuks on seejuures õpetaja, kes oma eeskujuga noorte arengut toetab. (*ibid.*, lk 5-6).

Lisaks üldisele indiviidi arengusuundadele on õppekavas määratud pädevused, mis ühel 16aastasel noorukil peaks põhikooli lõpetades olema. Nendeks on ka riiklikus õppekavas kehtestatud kultuuri- ja väärtuspädevus, sotsiaalne- ja kodanikupädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, ettevõtlikkuspädevus, digipädevus ning matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus. Selleks, et pädevuste omandamist kindlustada, on õppeprogrammid jaotatud kolmeks kooliastmeks ning iga kolme aastaga saavutatakse uus eesmärk. Kuna tuginen I kooliastme laste õpetamisele ning nende tunnisisu muutmisele, on vaja mõista ka seda, millele on suunatud 1.-3. klassi laste arengufookus. Üldiselt on pädevused seotud käitumisoskuste ning baasteadmiste arendamisega. Põhirõhk on teiste austamine ning koostöö, huvi õppimise ja teadmiste vastu, iseseisvalt hakkama saamine, ülesannete täitmine. Samuti peetakse esimestel aastatel tähtsaks ohuolukordadest aru saamist, enda tervise eest hoolt kandmist, aga ka loovat eneseväljendust, liikumist, enda ümber ilu märkamist. (Rapla Kesklinna kooli õppekava 2019, lk 3-8).

Olgugi, et põhikooli õppekava üldised nõuded on riigi poolt määratud, saab kool seal toodud pädevused ning nõuded täita endale sobival viisil. Selle jaoks on oluline, et õppekava loomesse panustaksid realselt kooliga seotud isikud (õpetajad, õpilased, lapsevanemad). Nemad teavad reaalselt olukorda ning oskavad enda kogemustest lähtuvalt soovitusi anda. Ilmselgelt ei saa alati kõiki muudatusi ellu viia, kuid kui tegu on ideega, mis aitab paremini ja õpilase- ning õpetajasõbralikumalt tööd organiseerida, on see väärt kaalumist. Rapla kesklinna kooli õppekava täienemist toetab ka kehtivas õppekavas sätestatud punkt 11.5, mille kohaselt on *Rapla Kesklinna Kooli õppekava pidevalt arenev ja täienev dokument. Parandused ja täiendused õppekavasse on oodatud kõigilt kooli heast mainest, käekäigust ja õppetulemustest huvitatutelt* (*ibid.*, lk 22).

2.2.1 Kehaline kasvatus

Rapla Kesklinna koolis paigutati tantsuõpetuse tund kehalise kasvatuses alla ehk üks kehalise tundi asendati I kooliastmes tantsutunniga. II ja III kooliastmes integreeriti tantsuline liikumine teiste spordialade ja liikumisviisidega. Ainekava sätestab, et tantsutunni sisu valiku saab teha õpetaja, kuid eeldusel, et kõik üld-, valdkondlikud- ning ainepädevused oleks saavutatud. Selleks, et praegu kehtivat kooli ainekava mõista ja uut programmi välja töötada, vaatlen alapeatükis lähemalt, milliseid üldpädevusi saab tantsutundi arendada ning millised on valdkondlikud ning ainealased pädevused, mis tuleb saavutada. (Ainekava kehaline kasvatus 2019, lk 2).

Kehalise kasvatuses eesmärgiks põhikoolis on kujundada eakohast kehakultuuripädevust, mis hõlmab suutlikkust väärtustada liikuvat eluviisi, anda hinnangut enda kehalisele vormisolekule ja valida endale harrastamiseks sobiv spordiala kas individuaalselt või grupiga koos liikumiseks. Põhikoolis tuleks õpilasel selgeks saada seos aktiivse liikumise ning enda kehatõlvõime paranemise, tervise ja rühi vahel. Samuti peaks tekkima harjumus ning oskus iseseisvalt mõnda spordiala harrastada ning seejuures ohuolukordi vältida. Selgeks peaks saama spordireeglite järgimine ning koostöö ja teistega arvestamine. Põhikooli kehalise kasvatuses eesmärk on tekitada lastes rõõmu liikumisest, et nad ka hilisemas elus tunneksid huvi erinevate spordi- ja tantsuürituste vastu ning sooviksid enda füüsilist vormi arendada. (*ibid.*, lk 1).

Pädevuste arendamiseks kasutatakse ainevaldkonda kuuluvat kuute põhispordiala, milleks on võimlemine, kergejõustik, (I kooliastme õpitulemustes ja õppesisus esitatud põhiliikumisviisidena jooks, hüpped ja visked), liikumis- ja sportmängud (korv-, võrk-, sulg-, jalgpall ja saalihoki – koolil on kohustus õpetada neist kahte), tantsuline liikumine, talialad (suusatamine ja uisutamine – koolil on kohustus õpetada neist ühte) ning orienteerumine. Lisaks läbitakse I kooliastmes ka ujumise algõpetuse kursus. Teadmised nimetatud spordialadest antakse lastele kas praktilise tegevuse kaudu või vajadusel

suunatakse ka tunnivälisele tegevusele. Eesmärk on õpilastes kujundada kehakultuuripädevust ning mitmekesistada laste arengut. (Ainekava kehaline kasvatus 2019, lk 1).

Tantsulise liikumise osas on Rapla Kesklinna koolis suurem rõhk pandud Eesti traditsioonilistele laulumängudele ning pärimustantsudele. Eesmärk on õppida liikuma ruumis, kasutades selleks erinevaid suundi, tasandeid ja jooniseid, plaksutada ja tajuda rütmi, osata lihtsamaid tantsuvõtteid ning põhisamme. Kolmanda klassi lõpuks peaks õpilased oskama süld- ja valsivõtet, käärhüppeid, galopp- ja vahetussammu, polkasammu nii seljati kui rinnati. Lisaks tuleks kolme aasta jooksul lastele õpetada lihtsamaid paaritantse, nii pärimuslikku materjali kui autoriloomingut. (*ibid.*, lk 6-7).

Leian, et tants on hea väljund eespool mainitud kehakultuuripädevuste arendamiseks. Ühelt poolt pakub tants keha kasutuseks ja liikumiseks mitmeid erinevaid võimalusi, arendades õpilase füüsilist tunnetust. Seejuures on tantsul kunstiainetele sarnane väärtus, kuna tantsuline liikumiskeel tagab vabaduse enda loovaks ja kunstiliseks väljendamiseks keha kaudu. Nii on tantsul oma osa sportliku ja tervisliku eluviisiga inimese kui ka kultuuri ja kunsti väärtustava indiviidi kujunemisel. Mida rohkem on lastel erinevaid võimalusi ennast liigutada ja oma keha kasutada, seda rohkem õpivad nad enda keha tunnetama ning erinevatesse olukordadesse paigutama. Lisaks aitab tants leida väljundit neil lastel, kellele ei meeldi sportlikud pallimängud või kergejõustikualad nagu jooks või kaugushüpe.

Praegune rahvatantsule suunatus annab lastele võimaluse tantsulisemaks liikumiseks. Olgugi, et erinevaid pärimuslikke- või kergemaid lastetantse õppides on liikumine kindlaks määratud, ei ole see nii tugevalt sooritusega seotud kui sportmängud või kergejõustikualad. Sport on oma loomult saavutuspõhine ning selle alusel toimub kehalises kasvatuses õpilaste arengu hindamine. Rahvatants seevastu annab ka praeguses kontekstis võimaluse muusika saatel keha liigutada ning tantsu nautida, liikumisel puudub tulemuspõhine eesmärk nagu näiteks palliviskel. Kergejõustiku tasemele jõuab tants aga siis, kui esinemisnõue hakkab määrama tunni sisu ning läbitavat protsessi. Punktis, kus lavale minemiseks tuleb samme ja asendeid pidevalt harjutada ja täpsustada, asetub tants antud kontekstis spordi tasemele.

Seetõttu leian, et tantsutunnis tervet keha kaasavale ja loomisvabadusele ruumi andvale liikumisele rohkem rõhku pannes, oleks tantsutund heaks tasakaalustajaks kehalises kasvatuses laste loovuse arendamisel ning eneseväljendusvõimaluse pakkumisel. Selle

saavutamiseks ei tohiks esinemispinge protsessi juhtida ning kolme aasta kogemusele tuginedes oleks tantsuõpe tõhusam kui sisu täita laiemate suundade ja põhimõtetega, mitte ainult ühele kitsale stiilile tuginedes.

3 ISIKLIK PROGRAMM

Kolmeaastane õpetamiskogemus jõudis minu jaoks punkti, kus sain aru, et vaja on muutust nii enda kui õpilaste töö tõhustamiseks. Selleks olen antud peatükis koondanud erinevad mõtted mängust, tantsust ja koreograafiast, mis saavad uute ideede peamisteks tööriistadeks. Avades enda jaoks mõisted ning saades aru käsitletavatest teemadest, panin kirja üldised põhimõtted, mille pealt uusi tunde kavandada ja tantsuõpet läbi viia. Hetkel ei sisalda plaan konkreetseid tunnikavu ega sisusid, vaid sätestab üldised põhimõtted ning eesmärgid. Saan aru, et kohati võivad lootused olla kõrged ning mõtted liigselt ideaalsed, kuid tegu on versiooniga, mis peab jõudma katsetusse, et seejärel konkreetsetele kogemustele tuginedes parandusi teha.

3.1 I klass

Esimene klass peaks Rapla Kesklinna kooli õppekava järgi aasta lõpuks mängima ning tantsima erinevaid eesti traditsioonilisi laulumänge, plaksutama rütmi, liikuma ruumis erinevaid suundi, tasandeid ja jooniseid kasutades (Ainekava kehaline kasvatus 2019). Võttes arvesse ka õppekavas (2019) ning kehalise kasvatus ainekavas (2019) kirjeldatud põhitaotlusi, on rõhk koolieluga kohanemisel, tunnireeglite mõistmisel ja sõbralikul koostööl. Esimeses klassis luuakse alus edasiseks õppetööks. Seetõttu leian, et esimeses klassis võiks peamiseks suunaks olla erinevate oskuste ja pädevuste omandamine mängu kaudu. Mäng annab võimaluse väga erinevate olukordade tekkeks, lahenduste leidmiseks, liikumiseks ja ka koordineerimise ning rütmi harjutamiseks. See on haarav ja lastele omane õppimisviis.

Esimene klass on lapse jaoks üleminekuperiood lasteaiast kooli ning uue päevakavaga harjumine ei ole alati kerge. Kolme aasta kogemuse põhjal ning ka teiste

õpetajatega suheldes tundub, et see muutub laste jaoks järjest raskemaks. Ilmselt on põhjuseid mitmeid, kuid see ei ole antud töö teema. Küll tuleb arvesse võtta koolitulekuga kaasnevaid muutusi, ükskõik kui raske või kerge see kellelegi poleks. Lasteaias peavad lapsed järgima reegleid, kuid põhiline osa nende päevast kulub mängimisele nii õues kui toas, loovatele kunstilistele tegevustele ja puhkusele. Lasteaia lõpul algab küll ettevalmistus kooliks, kuid kohustuste hulk on väiksem ning mänguvabadust rohkem.

Esimeses klassis on lastel nädalas kokku 20 tundi, neist kolm kehaline kasvatus, mille alla Rapla Kesklinna koolis kuulus ka tantsutund. Ülejäänud 17 tundi on oma loomult istumist ja paigal olemist nõudvad tunnid (Põhikooli riiklik õppekava 2011). Muusika ning kunsti- ja tööõpetus võimaldavad loovamat tegutsemist ja mõtlemist, kuid liikumist neis tundides kas ei esine üldse või esineb harva, olenevalt õpetajast ja käsitletavatest teemadest. Lapsed on asunud uude süsteemi, mis tuleb harjumatute reeglite ja korraldustega ning kohanemine võtab aega.

Põhjuseid esimeses klassis peamiselt mängule tähelepanu suunata on mitmeid. Esiteks on see seotud lapse arenguga. Mäng on laste kasvamisel olulisel kohal ning selleks, et väikelapse aju areneks, on tal vaja vabadust end mängus avada. Mäng annab lapsele võimaluse end loominguliselt väljendada ning tagajärjevabalt täiskasvanuelu hajutada. (MacNamara 2016, lk 65-77). Eelkooliealistele lastele on Lev Vögotski (2016, lk 133-137) sõnul mäng juhtivaks arenguliiniks. Peamiselt nimetab ta mängu tekkimiseks soovide ilmumist olukorras, kus neid ei ole võimalik kohe realiseerida. Väikelastel tekitab see jonnihoo ning soovi möödumine oleneb kasvatusest. Eelkooliealine laps saab mitterealiseeritavad soovid enda kujutluses teoks teha ning tekib mäng.

Hilises eelkoolieas ning varases koolieas on laste peamiseks mängudeks reeglitega mängud. Üheks näiteks oleks sportmängud, mis ei pruugi pakkuda alati naudingut, eriti kui tulemus ei ole lapse jaoks soovitud, kuid mis kindlasti vajavad arusaama reeglitest ja nende osast mängu toimimisel. Teiselt poolt saab reeglitega mängu alla kanda kõik mängud, mis sisaldavad endas näilist situatsiooni. Kui laps ei võta omaks situatsiooni reegleid ei saa ka mäng toimuda. Reeglitega mängude mängimine näitab eelkõige seda, et lapse aju suudab töötada ka mõtteliste situatsioonidega ning luua kujuteldavat reaalsuse sugemetega olukorda. (Vögotski 2016 lk 133-142).

Lisaks aju arengule näitab reeglitega mängu teke ka lapse arusaama reeglitest ning nende toimimisest. Olgugi, et mängu olulisus on suurim väikelapse ning eelkoolieas, arvan,

et õppesisu sidumine esmajärjekorras mänguga, oleks hea viis üleminekut lasteaiast kooli pehmenada. Koolis kehtivad suures osas täiskasvanute kehtestatud reeglid, mille laps peab omaks võtma. Paraku ei ole see kõigile lastele lihtne ning kolme aasta jooksul olen märganud, et kui muude tunnireeglitega võib tekkida raskusi, siis mängureeglitele suudavad kõik alluda.

Esimene poolaasta tuleb arvestada, et lapsed alles harjuvad kooliga ning esimesel aastal võtab see kõige kauem aega. Seetõttu katsetaksin uue plaaniga alguses vaid mängule tuginevaid tunde, et harjutada reegleid, koostööd ning luua atmosfäär loominguliseks tegevuseks. Mäng viib fookuse soorituselt ning õigelt ja valelt eemale, jättes alles ruumis liikumise võimaluse, et istuvatele tundidele vaheldust pakkuda. Erinevate jooksu-, kulli-, pallimängude, pärimuslike mängude, heli- ja rütmimängude ning tähelepanu mängude saavad lapsed samuti arendada enda koordineerimise ja rütmitunnetust, koostööd, reeglite järgimist. Lisaks annavad paljud mängud võimaluse ruumis liikumiseks ja mitmekesiseks kehakasutuseks.

Teisel poolaastal saab mängudele juurde lisada teadmisi erinevatest liikumisvõimalustest, teadvustada enda liikumist ja keha erinevates situatsioonides. Samuti saab mängus kasutada erinevaid suundi ja nõ jooniseid ruumis liikumiseks. Lisaks olen tundides palju kogenud laste suurt soovi ise mängu luua. Olles erinevate mängudega tutvunud, saab aasta teises pooles anda lastele endile võimaluse mängu välja mõelda ja neid koos teistega mängida. Ise mängu luua ning läbi viia annab lapsele teistsuguse kogemuse ning ehk ka parema arusaama kokkulepete ning koostöö olulisusest eduka mängu ning tunni toimumiseks.

Esimeses klassis oodatavate pädevuste nagu kooliga kohanemine, koostöö, reeglite mõistmine, aga ka ruumis liikumine, rütmi- ja koordineerimise paranemiseks ja saavutamiseks leian praeguse kogemuse põhjal parimaks vahendiks mängu. Nii saab lastele anda vabaduse ja ruumi loominguliseks tegevuseks, kuid samas säilitada reeglitega kehtestatud struktuuri, mis asub teisel tasemel kui „õpetaja käsib ning õpilased teevad“.

3.2 II klass

Selleks, et kooli huve arvesse võtta ja leida parim viis enda nägemuse ja kooli õppekava ühildamiseks, võtan arvesse nende loodud eesmärgid ning proovin leida parimaid viise kehtestatud õppesisu saavutamiseks. Teises klassis peaks Rapla Kesklinna kooli õppekava järgi põhifookus olema eesti tantsu põhisammude, tantsuvõtete ning kergemate paaritantsude õppimisel. Jätkuma peaks liikumise harjutamine erinevatel tasanditel, joonistes ning suundi kasutades. Teise aasta lõpuks peaksid selged olema süld- ja valsivõte, käärhüpped, vahetus- ning galoppsamm ja nende sooritamine muusikasse. (Ainekava kehaline kasvatus 2019, lk 6). Õppekava on esitanud konkreetsemad nõudmised ning laulumängude mängimiselt ja tantsimiselt on rõhk kandunud tantsule, eelkõige eesti pärimuslikele tantsudele ja rahvatantsu põhisammudele. Iseenesest ei ole tantsule suurema tähelepanu pööramises midagi halba ning ka enda uue plaani sisult pööraksin teisel aastal fookuse tantsule, kuid teisiti lähenedes.

Selleks, et lastele tantsu või tantsulist liikumist õpetada, pean ise õpetajana tantsust ja selle olemusest aru saama. Vaid nii saan langetada valiku, kuidas ja millise definitsiooni järgi tantsu lastega käsitlen. Meetod ei tulene teadmatusest, vaid isiklikust valikust. Kuna tantsu puhul on tegemist etenduskunsti praktikaga, ei leia selle eri külgi pedagoogilistest meetoditest ega õppekavadest. Kirja on pandud soovitusel, suunad ja stiilinäited, mida õpetada, kuid õppekava ei anna mulle juhiseid tantsu lahti mõtestamiseks. Arvan, et on siiski vajalik enda kui õpetaja jaoks mõelda, milline on tants, mida tahan õpetada. Mis on tantsu olemus ja tuum, mille alusel ükskõik millist sisu mõtestada. Kui ma saan aru tantsu olemusest enda jaoks, on õppesisu loomine saanud laiemal alusel kui stiilipõhisus.

Tantsu definitsioone ja selle olemuslikku sisu saab leida kunstimaastikul toimetavate koreograafide ja tantsijate/etendajate mõtetest. Järgnevalt vaatlen tantsu defineerimisvõimalusi, avan enda vaate tantsule ning kirjeldan seda osa, mida tahan I kooliastme lastele edasi kanda.

3.2.1 Tantsu mõistest ja kasutusest koolisüsteemis

Küsimusele „Mis on tants?“ on samuti palju raskem vastata, kui esmapilgul tundub. Hakates seda mõistet lahti harutama, selgub, et tantsu defineerimisel saab laskuda äärmustesse ning samaaegselt vajuda väga laiali. Püüded tantsu defineerida jõuavad justkui alati punkti, kus neid on võimalik ümber lükata. Nii on teatud mõttes isegi kõige õigem väita, et tantsu peame igaüks ise lahti mõtestama. Kui oskame sõnastada, mis on tants minu jaoks, saame end paigutada olemasolevatesse tantsu diskursustesse, kus üks ei ole teisest parem, vahendid liikumises (või ka paigalseisus) tantsu näha ning tantsu mõtestada on lihtsalt erinevad.

Frederic Pouillaude (2017) tõi oma teoses „Unworking Choreography: The Notion of the Work in Dance“ välja, et filosoofilisest küljest ei ole tantsu väga käsitletud ning see on jäänud konkreetsemate kunstivormide varju. Tants ei sobitu teiste kunstiliikidega samasse vormi ning on samaaegselt justkui segu kõigist kunstidest ja mitte ühestki neist. Raamatu autor on Nietzsche kirjutistele toetudes tõdenud, et kui välja arvata kindlate struktuuridega ballett, on tants ülekantav igasse konteksti ning see saab olla ükskõik mis ükskõik kuskohas.

Tuginedes Badiou mõtisklustele, saab tantsule viidata kui kehalisele kunstile ehk eneseväljendusele, mis väljendub kehaliselt. See on ühelt poolt põhjus, miks tants ei ole teiste kunstidega võrdsel tasemel olnud – seda on raske aja möödudes ühese parameetri järgi hinnata, kuid samas annab tantsus ainuõige tõe puudumine ruumi ajalooliselt mitut eksisteerivat tõe edasi kanda. (Pouillaude, 2017).

Badiou vaates annab tantsule kunstiks olemise võimaluse keha, mis antud teooria kontekstis näitab keha vajalikkust ning olulisust tantsus (*ibid.*). Mõiste olulisus kerkib esile ka Iiris Viirpalu artiklis „Semioloogiline ja fenomenoloogiline vaade tantsule“. Ühest küljest on liikumise teostajaks just indiviidi keha, samuti toimub info edastamine, tajumine, kogemine tantsus just keha kaudu. Suhestumine ümbritseva ruumi, aja, kontekstiga,

liikumine ja ühiskonna nähtuste uurimine viiakse kehalisse vormi. See on suures osas tantsu fookuseks, uurimise allikaks ning ühiskonna peegeldamise vahendiks. (Viirpalu *s.a.*).

Tantsu defineerimisele on väga laiapõhjaliselt lähenenud Mårten Spångberg (2017), viidates tantsule kui organiseerimatule miskile. Spångbergi mõistes saame seda liikumist, mida me kõik otsime keha autentse liikumisena kogeda vaid olevikus, kuid kuni me ei aseta seda mõnda struktuuri (näiteks koreograafiasse) ei ole võimalik selle ruumilis-ajalis mõõdetega katsetada ega tantsuna korrata. Viidates tantsule kui raamistikuta miskile, muudab see tantsu justkui abstraktseks, mõtetes olemasolevaks, kuid kuni me ei suuda oma tantsu asetada mõnda olemasolevasse vormi ei saa me Spångbergi järgi enda loodud tantsu teisteni kanda.

Mõeldes milline on tants minu jaoks, leian end mõtlemas samuti pigem abstraktsemast liikumisest. Tants eeldab minu peas liikumist, mis on igapäevasest praktilisest ja vajalikust liikumisest kaugel. Ebapraktilisus annab tantsule kunsti taseme ning asetab loomingu konteksti. Inimesed ei tantsi, sest see on neile eluks vajalik. Tahtmata rikkuda mõne tantsija tõekspidamisi, et elu ilma tantsuta, liigutusliku eneseväljendusega pole võimalik, siis tegelikult on. Maailm ei jääks tantsuta seisma ning toimiks edasi nii nagu ikka. Tants ei ole meile eluliselt vajalik, küll aga rikastab see nende inimeste maailma, kelle Maslow püramiidi alumised vajaduste astmed on täidetud. Tants on võimalus ennast väljendada, kanda edasi mõtteid ja tundeid, midagi luua. Kindlasti pole see ainus võimalus, kuid minu jaoks annab tantsule kunsti väärtuse just selle abstraktsus, liikumine, mida igapäevaselt ei kohta ning mis valmistab naudingut, ükskõik mil moel.

Käsitledes tantsu „fikseeritud tantsudena“ ning kindlate stiilide kaudu, on tulemus sama nagu kehalise tundides spordialasid õppides. Liikumisele antakse kindel eesmärk ja struktuur, kuigi loomult abstraktsem ei aita see laste jaoks mõtestada tantsu kui vaba ja loomist võimaldavat kunstivormi. Tegu on nende jaoks taas tunniga, kus peab kindla asja ära õppima. Seetõttu sooviksin lastega tegeleda tantsuga eelpool nimetatud alustel, kus on vabadus katsetusteks ning eneseväljenduseks keha ja liikumise kaudu.

3.2.2 Tunnisisu ja eesmärgid

Peamine eesmärk oleks vaadelda tantsu põhiliste liikumiselementide kaudu, anda lastele suunad ja pidepunktid, et neil oleks lihtsam liikumisega katsetada. Sealt edasi saab anda rohkem uurimisvabadust selles suunas, mida nad tahaksid katsetada ning kuidas liikuda. Lapsed vajavad suuniseid, ka loominguks, kui kõik on lubatud, ei oska tihti täiskasvanudki olukorras orienteeruda ning lastele on see veel raskem. Seejuures peaks üldiseks eesmärgiks olema õpilastesse loomisvabaduse ja katsetamisjulguse süstimine. Seda ei ole aga võimalik saavutada kindlaid stiile ja „tantse“ mööda minnes. Lapsed ei tee seda, mida nad ei oska ega tea, kuid nad on julged katsetama ja suudavad liikumisele loovalt läheneda. Olles kokku puutunud erinevas vanuses õpilastega, näen, kuidas reeglid neid ettevaatlikuks muudavad ning õige-vale süsteem surub loovuse alla.

I poolaasta peamiseks eesmärgiks oleks lastega fookusesse võtta Mary Joyce'i (2013, lk 32) poolt loovtantsus kirja pandud elemendid nagu keha, ruum, jõud ja aeg, mille ta on omakorda jaganud veel alamkategoriateks. Keha on vahend abstraktse liikumise loomiseks, ruum ümbritseb meid alati ning seal erinevaid trajektoore ja tasandeid uurides saame võimalusi ka liikumise iseloomu muutmiseks. Aeg ja jõud aitavad erinevaid liikumisi kirjeldada ning ilmestada. Antud elemente kasutame nii improviseerides kui erinevaid stiile õppides, mida teadlikumad nendest oleme, seda rohkem võimalusi annab see loomiseks.

Keha element on jaotatud kehaosadeks, keha liikumiseks ruumis paigal olles ning liikumiseks ruumis ehk sammudeks (*ibid.*). Võttes keha juppideks ning proovides igale kehaosale erinevaid liikumisvõimalusi leida, ei ole fookuses enam ainult jalad ning selle asemel, et õppida erinevaid samme, saab õpilane liikuma panna kogu keha. Sammud on vaid väike osa tervikust, aga see on ka koht, kuhu annab integreerida lihtsamaid rahvatantsu põhisamme, kui see on väljund, millest kool ei soovi täielikult loobuda. Siiski on suurem rõhk erinevate variantide leidmisel ja laste enda katsetustel, mitte neile paari sammuvariandi ette näitamisel ning ära õppimisel.

Lisaks kehale on oluline vaadelda ka ruumi, kuhu see paigutub, kas seisame paigal või liigume ringi, millist tasandit kasutame, mis suundi kasutame ja mis trajektoore saame tekitada. Lisades ka aja ja jõu elemente ning neid lastega katsetades, saab suurendada nende nn liikumise tööriistakasti. Mida rohkem nendega tegeleda ja lastele avastamisvabadust pakkuda, seda rohkem on lootust, et igaüks leiab oma viisi ja eneseväljendusrõõmu tantsulisest liikumisest.

Omades arusaama oma kehaosadest ning nende liigutamise võimalustest, ruumist enda ümber, erinevatest rütmidest ning tempodest, liikumiskvaliteetidest (sujuv, järsk, nurgeline, voolav, terav), saab teisel poolaastal neid üha rohkem põimida ning vabatantsudes või improvisatsioonilises liikumises ära kasutada. Tunnis ühe elemendi uurimise asemel saab neid segada ja vaadata, kuidas üht liigutust erinevate elementidega muuta ja liikumises keha, aega, ruumi ja jõudu siduda. Leian, et siin ei peaks eesmärk olema fikseeritud liikumisi luua ega korratava tegevuseni jõuda. Kui on lapsi, kes suudavad enda katsetatud liikumisi meelde jätta ja tahavad neid esitada, tuleks seda võimaldada, kuid 2. klassis ei seaks ma seda eesmärgiks omaette.

Üldine eesmärk oleks teisel aastal keskenduda tantsule ning seda eelkõige vaba liikumise vormis, üldisi tantsuelemente õppides ja nendega katsetades. Ideaalis saaksid õpilased töövahendid enda loovaks väljendamiseks liikumise kaudu, kasutades selleks kogu keha, ning oskuse näha tantsu laiemalt kui ainult sammude õppimist.

Siiski ei pea siin rahvatantsu täielikult tundidest välja jätma. Õpitavad sammud ja tantsuvõtted saab nende loomulikust kontekstist välja võtta. Selle asemel, et sooritada muusikasse hüpaksammu ning keskenduda kergusele ja põiasirutusele nagu lavarahvatantsus, saab mängida erinevate tempode, rütmide, raskuse, tasanditega ning jälgida muutusi kehas. Ka lihtsamaid tantse saab vaadelda osadena, liikuma ei pea ainult ringil ja paarikaupa. Ka siin saab leiutada erinevaid viise – liigu üksi, neljases grupis, kogu klassiga koos. Vaheta suundi ja tasandeid, katseta erinevaid temposid. Rahvatantsu elementide harjumuspärasest kontekstist välja tõstmine annab lastele suurema katsetamis- ning loomisvabaduse. Selgitades juurde ka sammu päritolu ning harjumuspärasest konteksti, saavad õpilased algteadmised rahvatantsus olevatest sammudest ja võtetest. Nii on ühildatud kooli ja minu nägemus tantsutunni sisust.

3.3 III klass

Kolmanda klassi lõpuks peaks Rapla Kesklinna koolis lisaks eelnimetatud pädevustele lisanduma keerukamate tantsude õppimine ning lisama juurde kergemaid pärimustantse. Lisaks tuleks omandada polkasamm nii seljati kui rinnati ja tunda erinevaid asendeid paarilise suhtes, näiteks on toodud rinnati seis nii ringjoonel kui kodarjoonel (Ainekava kehaline kasvatus 2019, lk 6-7). Kolmandaks klassiks on lapsed kooliga kohanenud ning suudavad end rohkem distsiplineerida, mistõttu leian, et rohkem saab rõhku panna fikseeritud materjalile, õppides nii valmistantse kui võimaldades õpilastel endil loomeprotsessi panustada.

Sisuliselt liiguksin kolmandal aastal veidi koreograafiamaailma, kuid mitte nii keerulistel alustel ja mõtteviisidel kui seda taotleb kaasaegne tants. Ilmselt on kõigil lastel arusaam tantsust ja ka sellisest tantsust, mis jõuab lavale. Ideaalis avaksin neile tantsu loomise võimalusi laiemalt, kui seda on muusikasse rütmistatud sammude jada, kuid seejuures on oht laskuda liiga keerukatesse detailidesse. Ka siin tuleb esmalt enda jaoks õpetajana koreograafia mõiste lahti võtta, enda arusaam luua ja sealt lastele sobivaim killuke valida, mis avardaks ja laiendaks nende arusaama valmistantsu reeglitest, kuid ei muutuks liialt keerukaks.

3.3.1 Koreograafia mõistest ja kasutamisest koolisüsteemis

Koreograafia näol on tegu sama laiapõhjalise mõistega nagu „tants“ või „liikumine“. Esmapilgul võib tunduda, et koreograafia on tihedas seoses tantsuga ning tihti ongi see meie esimene instinktiivne definitsioon. Doris Humphrey järgi on „*tantsude loomise kunstiks koreograafia ning tants luuakse koreograafia kaudu*“ (Spångberg, 2017). Mårten Spångberg viitab siin ajalooliselt tekkinud paradoksile, kus koreograafia defineerib tantsu ning tants

koreograafiat. Kuigi me saame luua koreograafiat tantsu materjalile toetudes ei ole see ainus võimalus. (*ibid.*).

Mårten Spångberg väidab, et viimase 20 aastaga on koreograafia tantsust eemaldunud ning viis aastat on tants teinud läbi sama emantsipeerumisprotsessi suhtest koreograafiaga. Koreograafia on struktuure loov praktika, see organiseerib, korrastab, süstematiseerib, kuigi see ei tähenda automaatselt korda, sest tegu võib olla väga abstraktsete struktuuridega, on tegu vormi loomisega. Selleks, et loodud vormi saaks esitada, on vajalik koostöö väljendusliku kunstivormiga, milleks tants iseenesest väga hästi sobib, kuid see ei ole ainus võimalus. (Spångberg, 2017).

Lisaks toob Spångberg oma artiklis välja levinud võrdluse koreograafia ja tööriistakomplekti vahel. Ka siin kontekstis tuleks tema sõnul vaadelda koreograafi tööriistu laiapõhjaliselt ning vältida nende otsest ülekannet ja seost tantsuga. Koreograafias kasutatavaid vahendeid saab tema sõnul üle kanda sisuliselt kõigele, näiteks võib Mårten Spångbergi arvates koreograafi töö tulem formuleeruda romaaniks, maaliks või filmiks. (*ibid.*).

Tantsu ning koreograafia üksteisest kaugenemist ning uute suundade ja laiema väljundi tekkimist koreograafia kontekstis on tõdenud ka mitmed Eestis tegutsevad kunstnikud. Kaisa Kattai koondas artiklis „Tantsu- ja etenduskunstilavastuse suhted tänapäeva Eestis ehk kiire ülevaade tantsu- ja etenduskunsti terminoloogiast“ kuue eesti tantsukunstniku ning koreograafi mõtted antud teemadel. Nende nägemusest selgus, et kuigi saame ka tänapäeval koreograafiat võtta väga tantsu- ja liikumiskeskselt, on teostamisväljund muutunud palju laiapõhjalisemaks. Karl Saks toob välja, et koreograafia mõtestamine on muutunud liberaalsemaks, ei hoita kinni ühtsetest definitsioonidest ning reeglitest ja see võimaldab ka koreograafiat näha mujal kui ainult tantsus. Alissa Šnaider väidab, et tänapäeva laiapõhjalises etenduskunstide maailmas võime paljudel juhtudel laval näha koreograafiat, sest koos pannakse tööle mitmeid erinevaid meediume, kuid see ei formuleeru tavapärase mõiste kohaselt tantsuks. (Kattai 2018).

Mõeldes koreograafiast enda seisukohalt, on esmane mõte just tantsukoreograafia, tantsulise jada seadmine. Ometi saan aru, et kui tantsu all mõtlen peamiselt abstraktsest liikumisest, siis tantsu koreograafia võib minu peas sisaldada ka praktilises elus tekkivaid liigutusi nagu kõnd või jooks. Samuti, segades abstraktsust funktsiooni täitva liikumisega, on minu jaoks tegu ikkagi tantsulise koreograafiaga. Erinevat tüüpi liikumiste vahetumine

koreograafias on mingis mõttes võrreldav tantsus muusika ja vaikuse vahel valimisega. Erinevad vormid annavad erineva tulemuse ning koreograafia eesmärk ongi kokku panna omavahel sobivad jupid, et vaatajale elamust pakkuda.

3.3.2 Tunnisisu ja eesmärgid

Kolmandal aastal viiksin tundide põhirõhu lihtsamate valmistantsude õppimisele ning ise saadud liikumisvahenditega katsetamisele. Nii on võimalus täita kooli soovi ja jõuda lastega ka esinemisvalmiduseni, olles seejuures pikema protsessi läbi viinud. Samuti annab koreograafiate põimimine tundidesse võimaluse teistsuguseks kehakasutuseks.

Kindlasti ei saa kolmanda klassi lastega koreograafia mõtestamisel liikuda nii sügavatesse filosoofiatesse, kui seda on teinud mitmed etenduskunstnikud. Siiski leian, et kolmanda klassi laps on piisavalt mõtlemisvõimeline ja arukas, et näha tantsu ka improvisatsioonilises liikumises, mis juhtub hetkeks ja võib siis juba ununeda ning saada aru koreograafiast kui kindlaks määratud liikumisest. Ilmselgelt tuleb sinna jõuda samm-sammult ja alustuseks ongi hea võrrelda improvisatsiooni valmistantsudega.

Õppides kindlaid tantsukoreograafiaid, saab kehale anda kogemuse fikseeritud liikumisi õppida ja sooritada. Selles staadiumis on võimalik sisse tuua pärimuslike ning lihtsamate lastetantsude õppimine, mis on olnud Rapla Kesklinna kooli sooviks. Asetades sinna kõrvale situatsiooni, kus panen muusika mängima ja lasen lastel vabalt liikuda, joonistub välja tantsu ja koreograafia erinevus. Koreograafia on alati mingisse vormi valatud, tants võib olla osa koreograafiast, aga samas toimuda ka juhuslikkuse alusel.

Edasi saaks liikuda lastega koos liikumise loomise suunas. Enda kogemusele tuginedes tean, et ise liigutuste välja mõtlemine ja nende kokku panemine pakub lastele palju rõõmu ning kui tegevus võtta pikemaks ajaks fookusesse, suunates õpilasi eelneval aastal õpitud liikumiselemente rakendama, saab õppesisu eesmäärke veelgi tugevamalt omandada. Lisaks jõu, aja ja ruumi parameetrite muutmisele ja nendega katsetamistele kindla materjali loomiseks, saab tegeleda ka näiteks heli või tantsule stereotüüpiliselt mitteomaste liikumistega.

Muusika vahetamine, erinevate helide tekitamine või üldse vaikuse kasutamine liikumise taustaks on lapsele arusaadavad meetodid. Ei ole raske mõista, kas muusika mängib või ei. Olles harjunud tantsu nägema ja tegema muusikaga, oleks hea sinna kõrvale luua ka teisi alternatiivseid võimalusi nagu vaikus, konkreetne heli, ise hääle tekitamine. Olles harjunud tantsu nägema ka kindlate sammude või liigutuste jadana, saab sinna kõrvale lisada tantsus osadel tasemetel väljajäävad liikumised nagu kõnd või jooks. Loomes tantsu kasutades vaid kõndi, jooksu ja hüpet. Lisame enda valmisliikumisse kõnni/jooksu ja vaatame, mis muutub. Ma ei arva, et kolmanda klassi lapse jaoks oleks see liialt keeruline, kuid seda ei tea enne, kui proovida.

Liikumise loomise printsiipe vaadeldes, nendega tundides katsetades ja mängides saab esiteks laiendada veelgi tantsu võimalusi ning anda lastele vahendeid enda eneseväljenduseks liikumise kaudu. Lisaks saab täita kooli ootuse esinemistele, kuid vormis, mis ei ole lastele peale surutud, vaid viisil, kus nemad on loojateks. Korra esinemiskogemuse saamises ei ole midagi halba ning siis saab laps ise otsustada, kas ta tahab seda tulevikus veel teha või mitte. Õpilasi täielikult esinemisprotsessi kaasates on side kogu materjaliga tugevam ning ka rõõm näitamisest suurem.

Kolme aasta protsessi eesmärk on lastele liikumisest rõõmu pakkuda ning anda vahendeid enda keha paremaks tundmiseks ja kasutamiseks. Fookuses on enda kehaosade liikumisvõimaluste tundma õppimine, arusaam ruumist, ajast, jõust ning nende kasutamine improvisatsioonilises liikumises. Oluline on julgus katsetada ning uurida valesi tegemise hirmuta. Tantsu laiemaks mõistmiseks ja erinevate kogemuste andmiseks saab improvisatsioonilt liikuda lihtsamate koreograafiate loomise ning õppimiseni. Samm-sammult fikseeritud materjalini jõudmine täidab kooli soovi näha esinemisi, kuid sellele eelneb kaheaastane õpe.

Võttes arvesse kooli soove, ei jäta ma tundidest täielikult kõrvale rahvatantsu põhisammude- ning võtete ja tantsude õppimist. Kui kaotada iga-aastased esinemisootused ning põhifookuse saab võtta protsessile, annab rahvatantsu elemente edukalt integreerida loovtantsu põhimõtetega. Kandes sammud ja tantsud keha-aeg-ruum-jõud süsteemi, saab kirjeldatud sammu osadeks võtta ning sellega eri tasanditel mängida. Nii saavad ka rahvatantsuelemendid loomingut võimaldavaks tööriistaks valmisprodukti õppimise asemel.

Arvesse tuleb võtta, et lapsed on erinevad ning klassid on erinevad ja olles alles plaani koostamise juures, ei tea ma, mis osa minu praegusest nägemusest toimib ja mis mitte.

Eespool kirjeldatu on hetkel veel üldisemas vormis, mis õppeaastate käigus kindlasti muutub ja formuleerub konkreetseteks tunnikavadeks ning õppeülesanneteks. Üldiselt on kolme aasta eesmärk protsessil mitte lõpptulemil, kuigi kolmanda aasta lõpus võiks lastega jõuda lavakogemuseni. Eelnevast kogemusest erinevalt on siin sees mitmeaastane protsess ning tantsuga katsetamine lõpp-produkti täiustamise asemel.

KOKKUVÕTE

Antud töö eesmärgiks oli kolme aastase töökogemuse põhjal I kooliastme lastele üldhariduskoolis tantsutundide andmiseks isikliku õppeprogrammi välja töötamine. Kolme aastaga arenesin tantsuõpetajana nii enda õpetamisstiilis kui ka tunnisisu mõtestamisel ja uute eesmärkide seadmisel. Erinevad tunnikogemused ning tantsulise maailmapildi avardamine lõi olukorra, kus algselt huvi pakkunud õppesisu ei täitnud eesmärke. Kooli kunagiste nõudmiste ja esinemiskohustuste varjus muutus rahvatants piiravaks vormiks. Katsetused mängu ning loovtantsuga aitasid tunde mitmekesistada, kuid sain aru, et pean kogu õppesisu enda jaoks uuesti lahti mõtestama.

Avades tantsu ja koreograafia mõiste ning analüüsisides õppekavas nõutud pädevusi, püüdsin luua isikliku õppeprogrammi, mille alusel edasisi tunde planeerida. Uue õppesisu loomisel võtsin fookusesse protsessi läbi viimise, mille eesmärk oleks tantsu mõiste laiendamine, keha, ruumi, aja ja jõuelementidega katsetamine loovtantsu alustel, improviseerimine ning koreograafia. Teemasid püüdsin ühendada ka rahvatantsu elementidega, leides mängus ja loovtantsus viise rahvatantsuelemente laiemalt vaadelda ning nendega eri vormides katsetada.

Kokkuvõtteks sain sissejuhatuses toodud küsimustele milline võiks olla tantsulise liikumise tund algklassilastele üldhariduskoolis ning kuidas ühildada enda eesmärke kooli soovidega tervikliku tantsuõppesisu loomisel teoreetiliselt poolelt vastused. Mõtestasin enda jaoks lahti praeguse hetke ideaalse tantsu õpetamise viisi, mille põhialusteks on protsess ja liikumine mängult tantsule ja sealt edasi koreograafiale. Seejuures arvestasin nii kooli kui ka enda eesmärkidega. Lõplikult selgub programmi toimimine ja eesmärgipärasus alles peale katsetamist. Olen kindel, et on ideid, mis ei toimi ja vajavad muutmist ning võtteid, mille kasutamine annab häid tulemusi.

KASUTATUD ALLIKAD

1. Ainekava Kehaline kasvatus. 2019. https://raplayg-my.sharepoint.com/personal/kadri_laup_rkk_edu_ee/_layouts/15/onedrive.aspx?id=%2Fpersonal%2Fkadri%5Flaup%5Frkk%5Fedu%5Fee%2FDocuments%2FJagatud%2F%C3%95ppekava%20%C3%BCIdosa%20ja%20lisad%2FLisa%208%20Ainekava%20Kehaline%20kasvatus%2Epdf&parent=%2Fpersonal%2Fkadri%5Flaup%5Frkk%5Fedu%5Fee%2FDocuments%2FJagatud%2F%C3%95ppekava%20%C3%BCIdosa%20ja%20lisad&originalPath=aHR0cHM6Ly9yYXBsYXInLW15LnNoYXJlcG9pbmQuY29tLzpiOi9nL3BlcnNvbmfSL2thZHJpX2xhdXBfcmtX2VkdV9lZS9FV1ZyVjR2T3VkcEtxUTkzcGZwRTNQQUI0RndTaE1wUG52NEdKTWpiTU95TnZnP3J0aW11PU5Pbm9hazc3MTBn, (18.05.2020).
2. Jõgis, L. 2020. Autori intervjuu. Rapla. 21. mai.
3. Kattai, K. 2018. Tantsu- ja etenduskunsti lavastuse suhted tänapäeva Eestis ehk kiire ülevaade tantsu- ja etenduskunsti terminoloogiast. <http://kuukiri.tantsuliit.ee/artikkel/tantsu-ja-etenduskunstilavastuse-suhted-tanapeeva-eestis-ehk-kiire-ulevaade-tantsu-ja-etenduskunsti-terminoloogiast/>, (18.05.2020).
4. MacNamara, D. 2016. Puhka, mängi, kasva. Ersen.
5. Pouillaude, F. 2017. Unworking Choreography: The Notion of the Work in Dance. Oxford University Press.
6. Põhikooli riiklik õppekava. 2011. <https://www.riigiteataja.ee/akt/106052020054?leiaKehtiv>, (18.05.2020).
7. Rapla Kesklinna kooli ajalugu. 2019. <https://rkk.edu.ee/et/rapla-kesklinna-kooli-ajalugu>, (18.05.2020).

8. Rapla Kesklinna kooli õppekava. 2019. https://raplayg-my.sharepoint.com/personal/kadri_laup_rkk_edu_ee/_layouts/15/onedrive.aspx?id=%2Fpersonal%2Fkadri%5Flaup%5Frkk%5Fedu%5Fee%2FDocuments%2FJagatud%2F%C3%95ppekava%20%C3%BCIdosa%20ja%20lisad%2FRapla%20Kesklinna%20Kooli%20%C3%B5ppekava%20%281%29%2Epdf&parent=%2Fpersonal%2Fkadri%5Flaup%5Frkk%5Fedu%5Fee%2FDocuments%2FJagatud%2F%C3%95ppekava%20%C3%BCIdosa%20ja%20lisad&originalPath=aHR0cHM6Ly9yYXBsYXlnLW15LnNoYXJlcG9pbmQuY29tLzpiOi9nL3BlcnNvbmFsL2thZHJpX2xhdXBfcmtX2VkdV9lZS9FVDdGdzB5Ym1JeEZtSGVRZjI5b3RxTUJ1WWNPaUFGMTF3X1h5dkdkYk9ZbFNRP3J0aW1lPTJEZk1XVTc3MTBn, (18.05.2020).
9. Spångberg, M. 2017. Post-dance, an Advocacy. <https://spangbergianism.wordpress.com/2017/04/09/post-dance-an-advocacy/>, (18.05.2020).
10. Viirpalu, I. *s.a.* Semioloogiline ja fenomenoloogiline vaade tantsule. <http://kuukiri.tantsuliit.ee/artikkel/semiootiline-ja-fenomenoloogiline-vaade-tantsule/>, (18.05.2020).
11. Vögotski, L. 2016. Laste loovus ja kujutlusvõime. Mäng ja selle osa lapse psüühilises arengus. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.

SUMMARY

„Creation of Personal Study Programm for Dance Lessons in in Public School for 1st Through 3rd Grade. Three Years of Experience as an Estonian Folk Dance Teacher“

The main focus of this thesis was to create an individual study program in order to teach dance more effectively in 1st, 2nd and 3rd grade in public schools. My work is based on my three year teaching experience in Rapla Kesklinna school. At the beginning I was instructed to teach mainly Estonian folk dances, but as I grew as a teacher I eventually found myself limited by the instructions of the school. Demand to perform put a pressure on the class and excluded the opportunity of creative process.

From that experienc I formed two questions. What should dance lesson in public schools among 1st through 3rd grade contain? How to connect my visions as a teacher to school instructions by still achieving educational goals?

In order to create a new content to my dance lessons I analysed my experience and development as a teacher during 2017-2020 in Rapla Kesklinna school. The idea was to understand what was the cause behind my choices. In second part of the thesis I analyse the context of school and curriculum of physical education in national and school level. Third part of the thesis consists of the grounds and methods of my new study program. It states new ideas and principles I have construced during my worktime.

The main idea of the study programm is to integrate games, creative dance and Estonian folk dance Working with the body, space, time and power elements, improvisation and choreography is the key in creating a class where students can create, explore and express.

In conclusion I found a theoretical answer to my questions by creating my own study program, which focuses on the process of moving from games to dance and from dance to choreography. Still, it definitely has room for development and needs testing in real life in order to have greater value.

LISA 1

Kokkuvõtte isikliku programmi sisust ning eesmärkidest.

Klass	Õppesisu	Eesmärgid, õpitulemused
I	jooksu-, kulli-, pallimängud, pärimuslikud mängud, heli- ja rütmimängud, tähelepanumängud. Ise mängude loomine.	Koolieluga kohanemine ning sujuva ülemineku ja loovust võimaldava keskkonna loomine. Reeglite ja koostöö õppimine, ruumis liikumine ja kehakasutus mängudes. Enda ideede realiseerimine.
II	Tantsuelemendid keha, ruum, jõud, aeg ning nende alaliigid, elementide omavaheline kombineerimine. Vabatants.	Tantsu põhiliste elementide mõistmine ja abstraktne liikumine, oskus keha erinevalt kasutada ning liikumiselemente kombineerida. Vabatants.
III	Fikseeritud liikumise loomine ning õppimine. Katsetused lihtsamate koreograafiliste meediumitega (muusika vs vaikus, abstraktne vs eesmärgipärane liikumine), liikumisjadade loomine ja meelde jätmine	Õpilane suudab õppida fikseeritud liikumisi ja tantse ning neid meelde jätta. Samuti on julgus katsetada liikumise loomis ja sellele erinevate väljendusvormide leidmisega. Laval esinemine.

LISA 2

Intervjuu Liis Jõgisega

1. Kuidas ja millal rahvatants kooli õppekavasse tekkis?

Liis Jõgis: Ega ma nii täpselt ei oskagi öelda. Riiklikult tuli see 2011 ja sel ajal koos uue direktoriga (Imbi Kalberg) tekkis ka eraldi tund. Anne Paljuoja oli huviringina tantsutundi väga pikalt teinud ja väga edukalt ning sealt tekkiski see mõte. Anda võimalus tantsutundideks, et ta saaks varem endale õpilasi ette valmistada ning ka ringide töö oleks tulemuslikum. Sealt see mõte tekkis. Kui Anne alustas, hakkas ta altpoolt kasvatama oma ringe. Rühmad olid ka väga edukad, alati tantsupeol ning võitsid konkursse, siis sellega seoses tekkis direktoril Imbi Kalbergil mõte kohustuslikust rahvatantsutunnist. Algul oli muutus seotud suurte pahandustega, kui kehalise kasvatuse õpetajatelt üks tund ära võeti, muudatused on alati rasked.

2. Miks langes valik rahvatantsule?

Kui Anne alustas, hakkas ta altpoolt kasvatama oma ringe. Rühmad olid ka väga edukad, alati tantsupeol ning võitsid konkursse, siis sellega seoses tekkis direktoril Imbi Kalbergil mõte kohustuslikust rahvatantsutunnist. Algul oli muutus seotud suurte pahandustega, kui kehalise kasvatuse õpetajatelt üks tund ära võeti, muudatused on alati rasked, alati polnud tantsutundideks koolis saale võtta ning tunnid on toimunud majast väljas. Siiski tundub, et vanematele on lahendus meeldinud ja nende poolt tunnustatud. Sealt edasi on ka rühmade tööd parem ja efektiivsem korraldada, algata on kohustuslikes tundides saavutatud.

3. Milline on olnud rahvatantsurühmade hulk Rapla Kesklinna koolis?

Kui mõelda, siis Anne Paluoja on meie koolis huviringe väga pikalt andnud. Kui tagasi mõelda on rahvatantsutraditsioon koolis kestnud mitmeid aastaid. Kesklinna kooli noore

õpetajana tööle asudes (ligi 40 aastat tagasi), tegutsesid koolis rühmad, keda juhendas Tiiu Laurimaa. Isegi õpetajatest pandi mingil hetkel punt kokku. Edasi juhendas lühikest aega rühmasid ka Malle Kask, kes juhendas eelkõige gümnaasiumi rühmasid, mis olid väga populaarsed. Peale teda liitus kooliga Anne Paluoja, juhendades esialgu lasterühmasid. Anne hakkas altpoolt kasvatama oma ringe. Rühmad olid ka väga edukad, alati tantsupeol ning võitsid konkursse

4. Mis rolli mängivad liikumisained õppekavas?

Tantsu poolest annab minu meelest ikkagi nii füüsilist kui emotsionaalset väärtust. Lisaks liikumisele saabki laps enda huvisid mõtestada ning paljudele meeldib muusika ja liikumine, see on ka ju emotsionaalne tegevus.

5. Millest tekkis esinemise nõue?

Eks koolil on alati see ootus olnud, et näha tantsutunni tulemit. See oligi ka klassijuhatajate ja vanemate tahe näha, milleni lapsed tantsutunnis jõuavad. On ikkagi kevadkontserte, kus tahame kõiki lapsi esinema ja tantsutund peaks ka seda esinemisväljundit toetama.

6. Milline oleks kooli valmisolek tantsutunni sisu muuta ja tantsutunni rõhuasetusi ümber mõtestada?

Võibolla ei peagi kohustuslik tund olema nii rahvatantsuga seotud, kuna tugev väljund rahvatantsu näol oli olemas sai selline suund võetud. Kuna algus oligi tugevalt seotud tugeva juhendaja olemasoluga siis jäi rahvatants põhiliseks väljundiks, kuid üldiselt on ikka võimalik seda ka laiemalt õpetada ja käsitleda.

7. Kuidas kool õppekava rakendab?

Kooli õppekava saab olla veidi kitsam ning anda oma suuna. Ega väga palju sealt välja jätta ei saa, kuna riiklik õppekava on koolile kohustuslik. Kool saab enda õppekavale anda oma nägu, millesse ta rohkem süveneb. Ülesem on kindlasti riiklik õppekava, millest kool peab lähtuma.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Mari-Liis Tali,

(autori nimi)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

„Isikliku õppeplaani loomine I kooliastme kohustuslike tantsutundide läbiviimiseks. Kolm aastat kogemust üldhariduskooli rahvatantsuõpetajana“

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on

Kai Valtna

(juhendaja nimi)

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Mari-Liis Tali

19.05.2020